

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

излази четири пута на недељу па по тавака. — стоји за пори сад 40, а на страну 60 нов. месечн. — за обласи нацлађује се од једне врсте 3 нов. и 30 за жиг сваки пут.

ШЕКСПИР И СТАРОЕНГЛЕСКА ДРАМА.

(Наставак.)

Ово нас води к другој важној тачци за оцењивање Шекспира, како је он са свим другачији од песника старог века, па и у опште од свих песника, који пре њега бише. Рекао сам одмах с почетка, како његова голема особитост највише лежи у дивотној снази му у карактерисању, којом он може, да прикаже људе свих стапежа, народа и времена у суштој им суштини, као да за њега нема разлике по виду, што човека од човека дели, и као да може његов моћни дух, неспречен временом и простором, све друге духове натерати да преда њу стану и открију њему најдубље тајне своје природе. Ово је истина, и човека врло изненади код његових женских особа, и то је баш оно, што рад бејах особито да нагласим. Шекспир је својим женским приликама створио са свим нов свет од лепоте, с којом се не да поредити ништа од свега, што је пре њега било. Гледнимо само његову Дездемону, Имогену, Хермиону, Миранду, Пердиту, Јулију, Корделију, па ћемо на мањ познати, како су ове дивне прилике, које су нам човечански тако близу, далеко одmakле од обеју најврлијих женских лица јелинске трагедије: Антигоне и Електре. У јелинских драматичара приказује се само једна страна женског карактера, а шекспирове женскиње појављују нам се свуда у свој питомој обилатости живота. И још би се пре могла упоредити Електра или Антигона са женскињама шекспировим, него ли Федра, Клитемнестра и Медеја, које нам човечански нису тајо близу као Леди Мекбет, или мајкар корделијине две сестре опаке.

Што сам ја напред као правило рекао, да се Шекспир пажљиво чувао сваког похотнога потеза, цртајући женске карактере, за то не треба ипак мислити да су све његове женскиње у вр-

лини чисменке, које се ни слагало не би с толиким бројем виховим, почињући од Клеопатре па до госпође Хуртиге: већ сам тиме рад да нагласим, да он слика врлину као год и порок баш оним цртама, као што им приличи, место да их приказује заводљивим, похотљивим начином својих сувременика. Са свим би било противно природи шекспировој, да је Арабела израђена као Форд, или Виторија Акаромбона као Венестер, па да и не спомињемо модерних створова сличне или и још горе врсте. Нигде он не темељи свој план на слабости женској, и нигде не да он да се сплетка развије на штету јунакиња му. — Клеопатра, погрупна краљица од Мисира, коју он не мора друшчије да изради већ по историјском предању, нарасте — не прикривајући ни у чем своје самосвојие природе — под његовим рукама до толике величине, да је са свим појмљиво, како су могли жртвовати господство над светом ради таке жене, а њена краљичка смрт чини, те заборављамо све слабости у животу јој.

Фринија и Тимандра Алквијадова и Дортхен Лакенрајсер Фалпитафова нису изведене бојама заводљивим.

Како се племените и величанствене јављају Римљанке у Кориолану и Јулију Цезару! Како изобиље бајних и дивотних створова видимо у шалтивим играма шекспировим! Свуда тријумфује женска врлина над клеветом и завађањем, као Херо у „Много вике за ништа“, Хермиона у „Зимској гатци“, Имогена у „Цимбелини“. Једини комад, у ком женскиње буду преварене, јесте „Мило за драго“, али и ту се на послетку изравна, јер Маријаном се ожени Анцело, а Клавдије мора да опере част уврђеној Јулисти. Готово сваком приликом песник је удесио, да јунаци његови просе девојку с најпоптенијом

намером, и где тако не буде, ругло и срам падне на њих саме. И самог домишљана Фалпитафа, који не да мира „Женама Виндзорским“, држе оне за лудака.

Ову тему о обрани части, често криво тумачених шекспирових женских карактера, могли би смо изводити још у сваку руку, као што то чини, осим других, Вилијам Магин у својим „Шекспировим хартијама“; — нама је доста да то утврдимо, да је Шекспир био први драматски песник, који изнесе на видик у женским лицима вечно свежега живота, све што је добро и лепо у женској природи, а за то ипак не идејалише их криво, нити заборавља сени на виделу, и да га ни у томе, као и у ни у чем другом, нико још до данас није надмашио.

(Наставиће се.)

Э Д И С Т И Й И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

Кин. (Свршетак.)

За мало ће војвода Галски да се увери, колико је млађи глумац био искрен кад га је молио, да се не близи његовој љубавци, док је он на позорници; јер у другом делу истог акта позорница је постала позориште, а на њему игра Кин „Ромеа“ шекспировог. У првој ложи седи леди Јелена. На позорници прашта се Ромео с Јулијом (Б. Хадићева). Кин је у највећем заносу, кад у један мах — нази војводу како се у ложи удвара леди Јелени. Занос уметников скрене из улоге те се окреће против свога лажног пријатеља, и с позорнице се проспе грђња на поквареност велике господе. Кина износе обезцањена из позорнице, и за мало јавља редитељ узврјаној публици, да је млађи глумац — полудео. Пета је радња у стани киновом. Ми видимо Кина, али не онаквог, за кога је проглашен, и осећамо, да му је ту услугу учинио добар пријатељ, кад га је за луду прогласио, јер би пред судом морао одговарати за своју искреност на позорници. Кин је равнодушан према свакој опасности, и само га долазак јеленин трова из чаме. Лепа је грофица дошла да се — опрости с Кином, правдајући се, што је била неразборита у својој наклоности према њему. Кин би хладноћом њезином дошао до очајања, да није његова пријатељица Ана дошла пре Јелене, да се оправсти са својим пријатељем, јер је паумила поћи у Америку и посветити се тамо глумовању. Како се Кин није падао јелениној посети, а не хтеде да ова види Апу код ње, склони је у једну побочну собу, те је отуд била учесница опроштајне „сцене“ са Јеленом, коју прекида изненадан долазак њезина брата, грофа Кефелда. Јелена је у највећој забуни, јер погађа за што брат долази. Опа се склања у другу побоч-

Из тога излази и само собом велико морално гледиште, којега се песник држао, и неисказани, благотворни уплив, који је тиме имао; јер стара истина: да се морална вредност человека мери по томе, како цени жене — вреди особито за овог песника.

И та велика моралност, што сва дела његова провејава, јесте баш, чим се Шекспир разликује од својих предходника, сувременика и последника. Уз то иде његова неиспрљива обилата и плодоносна фантазија, којом свуда управља разум са разлогом, и која му даде, да створи толико слика и прилика, почев од Аријела па до Калибана, за које не имаде очигледног у истини узора, па их ипак приказа тако живосно и истинито, мислиши, узео их доиста испред нас живе.

ну собу. Гроф улави срдит и позивље Кина на двобој због лепезе, али га умири војводино писмо, у коме овај исповеда, да је сам заборавио јеленину лепезу у гардероби киновој. Так што је гроф изашао, улави комесар, да води Кина у затвор и да запечати стан. Кин је у великој забуни, шта ће да чини с прикривеним девојкама. На срећу је комесар његов поптешавац, те, кад му Кин исповеди, да има женску код себе, склони се, да је пропусти навиђену из куће. Кин је мислио само на Једену, и ако га је мало час изневерила, јер кад зајм уђе Ана, он је склони да даде свој ограђач Јелени, да је не би ко год познао, и — Ана пристаје на то. Али кад уђе Кин у јеленину собу, паће је правину. Ужас га спонадне, видећи, да прозор од те собе води на Темзу. Јелена је скочила у реку! На срећу долази војвода Галски и ослобађа Кина тога страха, али уједно и затвора, ако се склони да оде из Лондона. Куда? Испрва је Кин ужаснут; он није ни помисио што — куда? Један поглед на Апрудаде му одговора. И он иде у Америку, и то на истом броду на коме полази и Ана. Џублика одобрава јасно ту одлуку његову и одлази задовољена из позоришта.

Ми смо дочекали до краја један историјски роман у лепом драматском руву заодевен. Свака појава показује необичну рутину писачеву, а дијалог познату бистрину његову,

Али што чини овај ќомад веома занимљивим, и што ће га одржати дugo на позорници, где се „Кин“ већ одомаћио, то је чисто демократска тенденција његова. Дима је прегорео као Француз националан попос, кад је признао, да се лична васлуга погде више не уважава него у Енглеској, Кин је, као Шекспир, члан отменога света лондонскога, и ако је „човек из народа“. Он то

знаде, и не само да се тиме поноси, него даје, својим по-
нашањем, томе отменом свету осетити, да је својим осе-
ћајима узвишио над њиме. Он се руга наслеђеним пра-
вима, и напада отворено на њих, где се не употребљавају
и корист човечанства. Начин, како он то чини, тако је
складан и леп, да нема гледаоца у публици, који не би
стao у за њ. Дима је очевидно имао да каже коју искре-
ну својој аристократији, па да би лакше протурио своје
мисли, узес је Енглеску пред собом, знајући, да ће у Фран-
цуској тако најлајчише проћи.

Још занимљивији је начин, како у том делу аутор
шертрактира љубав, два „жира“, љубави, оба оригинална
по себи, заплећу се у један чвор, који се на крају раз-
решују по природним осећајима нашим. Јеленина љубав
пониче у сујети, да види код својих ногу човека, кога слави
цело друштво лондонско, и тој сујети она прегорева
застареле предрасуде аристократске, и то само за време,
јер на крају ипак оне одрже победу. Јелена је била и
остаје аристократкиња и ако је за часак попустила
чистини својих осећања, и баш за то је њезина накло-
ност вишегоскога „иасија“ него љубав. Љубавник њезин
не престаје ни за часак бити „прост грађанин“, и онога
часа, кад његова слава зачеће да тамни, потамни с њоме
и господска наклоност, која нам исправа импоније као
љубав. Напротив је алинија љубав према Кину права љу-
бав, која пониче из поштовања његове личне заслуге,
која се карактерише највишим прегоревањем. Њезино
осећање није себично, које иде да поседне предмет своје
љубави; она се задовољава с пријатељством киновим,
сребрним је кад је само близу њега, готова је шта више
да му буде у помоћи да постигне у љубави своје жеље,
и ако се удаљава од њега, то је само прегоревање своје

Галског, веома су јасно маркирati и укусно изведени.
То чини да се „Кин“ може сматрати као нека сложена
карактерна драма, која мало себи равних има у позори-
шној литератури францеској.

Што се тиче представе можемо рећи, да је стојала
близу висине самог дела. То је — без зазора, можемо
рећи — попајвиште заслуга ружићева. Кинова је улога по-
силица целога рада; улога по себи тешка, али благодар-
на. Ружић је то распознао, и отуд јесмачно она голема
марљивост у извођењу појединих момената. У свакој по-
јави могли смо се уверити, да је Ружић прогледао до. У
дно срца лакомисленом, страсном па ипак добројудном
Кину. Сцена из „Ромеа“, и виши аспект, који је следовао
њојизи, заслужио би хвалу и на великим светским позор-
ницама. Ружић љуби своју вештину и за то и налази
награде у њојизи. Недељковић је својом игром врло добро
илустровао карактер војводе Галског, и што му понао-
соб у овом комаду морамо похвалити, то је лакоћа у
игри ту. Ми знамо, од куда извире та лакоћа, али како
и он то зна, излишио је да о том говоримо. Лукић је био
врло озбиљан „дипломата“. За што? Та баш ова фела
је људи свакад „расположена“. Добриновић, да није до-

бар глумач, могао би као полишице врло лепо живети.
Он је први, ове врсте комичар на нашој позорници. Зо-
рић је добро извео добродушнога Саломона, а Марковић
злодушнога Мевиља. Још морамо споменути Вујића као
доброг — шијанца, наравно на позорници.

Од женских срећа су добро играле, али ни о једној
не можемо рећи, да нас је занела својом игром. Је ли то
кривица пишчева или њихова — остављамо позоришној
публици да реши.

Др. М. Ј.

* (Др. Милан Јовановић), целоме српству добро позна-
ти наш књижевник, који је и са свога критичкога рада
нарочито у „Позоришту“ стекао лепа имена и гласа у
нашем читалачком свету, који је наше позориште обога-
тио изворним делима од трајне вредности — оставља
нас и одлази у Херцег-Нови, у Воци Которској, где је за
физика изабран. Одлазак његов велик је губитак по нас
овде, и само нам то може ублажити тугу за његовим од-
лазком, што се и надамо, да не ће ни у својој новој постој-
бини заборавити на нас, па ће и од сада радом и саве-
том својим потномагати нас у нашим књижевним посло-
вима, те да ће тако постати као пека, којица између се-
верних и јужних Срба. Управа народног позоришта при-
према му достојан опроштај у позоришту, где ће се данас у
недељу 2. фебруара о. г. приказати по други пут „Сан и
јава“, и то првиг део од нашега позоришнога света лане
добро примљене билогије, која је писцу, приликом прве
представе, прибавила изазив и лаворов венац.

П О З О Р И Ш Т Е

* (Народно позориште у Загребу). Као што пишу „Нар.
Nov.“ имао је г. Ј. Фрајденрајх, редитељ опере, 28. јану-
ара о. г. лепо вече у народном позоришту. Не мислимо
тим на материјалну страну његове кориснице, премда
је кућа била дунком пуна, још мање па успех позори-
шне игре, коју је за своју корисницу одабрао јер мелод-
драма: „Глунак, или град Карадек“, о којој нам старији
људи приповедају, да је на нашем позоришту, већ да
од немачких друштава, већ више пута приказана, нема
веће драматске вредности од које год приповетке из „Хи-
љаду и једне ноћи“. Ни један карактер није добро мо-
тивован у овој драми, ни један чин, ни један појав ве-
роватан. Мелодрама дакле не заслужује, да се о њој го-
вори. Ако ипак кажемо, да г. Фрајденрајх може ово вече
бројати међу своје најлејше, мислимо тиме на ња као на
учитеља и на оца. Главну улогу у комаду, „Глунака“,
остављено маркеско сироче, играла је на име Ђерка Фрај-
денрајхова, Драгица, успехом, па ком можемо г. Фрајде-
рајху срдечно честитати. Драг. Фрајденрајхова показала је
тим својим огледом, да је и по духу и драматском дару
права кћи свога оца, приказавши нам дечака, ком је по-
родична несрећа потамнила божанско светило разума,
начином, да већ не може бити болим, и што се каракте-
рисања и говора, а и мимико и покрета тиче.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

31. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТИПЛАТИ 21.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 2. ФЕБРУАРА 1875.

ПО ДРУГИ ПУТ:

С А Ј И Ј А В А.

Историјска драма у 3 чина, од дра Милана Јовановића.

(I. ДЕО.)

О С О Б Е:

Виљем, херцег целски	Зорић.
Елеонора Д' Албрезова, његова жена	Ј. Маринковићка.
Софија, њихова кћи	Ј. Сајевићка.
Ђорђе, кнегевић, наследник хановерански	Недељковић.
Август, кнегевић брауншвајгски	Вујић.
Гроф Филип Кенигсмарк	Ружић.
Адела Кнезебекова, софијина дворкиња	Л. Хацићева.
Барон Беристорф, министар целски	Марковић.
Густ, стари Шведац, слуга кенигсмарков	Лукић.
Јурго, слуга августов	Добриновић.
Слуга	Божовић.

Дворска стража, пажеви, слуге. — Место: престоница Целе. — Време: 1682 год.

Поштовани претплатници умоляјавају се, да би изволели исплатити први а сада већ и други део своје претплате или у трговини браће Поповића или у вече на каси.

Ј. САЈЕВИЋКА и Н. НЕДЕЉКОВИЋ излазе на позорницу први пут после болести.

Поједињи бројеви овога листа продају се обдан по 5 н. а вр. у српској народној звдружној штампарији, у позоришној писарници и у вече на каси.

Улазнице се продају у писарници позоришној (стану матичином) од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата после подне, а после на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.